

ЛІТЕРАТУРА

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНА

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ІВАНА ПУЛЮЯ

*Кафедра бухгалтерського
обліку та аудиту*

**МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ
З ДИСЦИПЛІНИ
‘МЕТОДИ ОБЛІКУ І КАЛЬКУЛЮВАННЯ ВИТРАТ’**
для студентів V курсу денної та заочної форм навчання
за спеціальністю 071 «Облік і оподаткування»

Тернопіль – 2016

Методичні вказівки для самостійної роботи з дисципліни «Методи обліку і калькулювання витрат» для студентів V курсу денної та заочної форм навчання за спеціальністю 071 «Облік і оподаткування» / Укл. Л.І. Марущак. - Тернопіль, ТНТУ ім. Івана Пулюя, 2016. – 30 с.

Укладач: Марущак Леся Іванівна, кандидат економічних наук, доцент кафедри бухгалтерського обліку та аудиту ТНТУ ім. І.Пулюя

Рецензент: Павликівська Ольга Іванівна, кандидат економічних наук, доцент кафедри бухгалтерського обліку та аудиту ТНТУ ім. І.Пулюя

Методичні вказівки розглянуті та затверджені на засіданні кафедри бухгалтерського обліку та аудиту
Протокол № 1 від 29 серпня 2016 р.

Схвалені засіданням методичної комісії факультету економіки та менеджменту
Протокол № 2 від 14 жовтня 2016 р.

ЗМІСТ

ВСТУП	4
ТЕМА 1. СУТНІСТЬ, ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ ТА ЗАВДАННЯ ОБЛІКУ ВИТРАТ І КАЛЬКУЛЮВАННЯ СОБІВАРТОСТІ ПРОДУКЦІЇ	5
ТЕМА 2. ОБ'ЄКТИ КАЛЬКУЛЮВАННЯ СОБІВАРТОСТІ ПРОДУКЦІЇ НА ПІДПРИЄМСТВАХ	8
ТЕМА 3. СПОСОБИ КАЛЬКУЛЮВАННЯ СОБІВАРТОСТІ ПРОДУКЦІЇ ТА ВИДИ КАЛЬКУЛЯЦІЙ	10
ТЕМА 4. КЛАСИФІКАЦІЯ ТА СУТНІСНА ХАРАКТЕРИСТИКА МЕТОДІВ ОБЛІКУ ВИТРАТ	13
ТЕМА 5. ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ВИТРАТ І КАЛЬКУЛЮВАННЯ НА ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВАХ	16
ТЕМА 6. ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ВИТРАТ І КАЛЬКУЛЮВАННЯ СОБІВАРТОСТІ НА ПІДПРИЄМСТВАХ АГРОПРОМИСЛОВОГО КОМПЛЕКСУ	19
ТЕМА 7. ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ВИТРАТ ТА КАЛЬКУЛЮВАННЯ СОБІВАРТОСТІ ЗА ІНШИМИ ВИДАМИ ДІЯЛЬНОСТІ	22
ТЕМА 8. ІНФОРМАЦІЙНІ СИСТЕМИ І ТЕХНОЛОГІЇ В ОБЛІКУ ВИТРАТ НА ВИРОБНИЦТВО ПРОДУКЦІЇ	25
РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА	28

ВСТУП

Самостійна робота — це запланована форма організації вивчення студентами навчального матеріалу, яка здійснюється без прямої допомоги викладача у час, вільний від аудиторних навчальних занять.

Основною метою самостійної роботи є виявлення творчих здібностей та активізація розумової діяльності студентів; закріплення, одержання та узагальнення набутих у процесі аудиторної роботи знань, вмій та навичок.

На самостійну роботу виокремлюється частина теоретичного матеріалу, менш складного за змістом; окремі частини матеріалу, що не потребують безпосереднього керівництва викладача.

При виконанні самостійної роботи студенти повинні використовувати підручники, конспект лекцій, навчальні та методичні посібники, наукові статті, монографії, методичні вказівки щодо виконання самостійної роботи студентів.

Перелік завдань для самостійної роботи представлений у методичних вказівках для самостійної роботи з дисципліни «Методи обліку і калькулювання витрат» для студентів V курсу усіх форм навчання спеціальності «Облік і оподаткування».

ТЕМА 1. СУТНІСТЬ, ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ ТА ЗАВДАННЯ ОБЛІКУ ВИТРАТ І КАЛЬКУЛЮВАННЯ СОБІВАРТОСТІ ПРОДУКЦІЇ

1. Особливості управління витратами підприємства.
2. Поняття калькулювання собівартості продукції.
3. Предмет та об'єкти організації обліку витрат.

Запитання для самоконтролю:

1. Характеристика витрат та їх визнання.
2. Які завдання обліку витрат?
3. Як групують витрати, пов'язані з операційною діяльністю?
4. Охарактеризуйте склад витрат.
5. Склад виробничих витрат.
6. Склад невиробничих витрат.
7. Охарактеризуйте структуру витрат.

Тести:

1. Управлінський аспект формування витрат пов'язаний із забезпеченням:
  - а) потреб податкових органів;
  - б) внутрішніх потреб підприємства;
  - в) потреб акціонерів;
  - г) правильними є всі відповіді.
2. Що з наведеного можна вважати недоліком децентралізації управління?
  - а) можливість звільнити вище керівництво від вирішення оперативних питань;
  - б) зростання витрат на управління;

в) можливість вищому керівництву зосередитися на вирішенні стратегічних питань діяльності підприємства;

г) немає правильної відповіді.

3. Функціональний аспект управління витратами включає блоки:

а) прогнозування та планування;

б) мотивації та організації;

в) обліку та аналізу;

г) правильними є відповідні а), в).

4. Які з перелічених видів витрат не беруться до уваги у процесі прийняття управлінського рішення:

а) постійні;

б) очікувані;

в) дійсні;

г) безповоротні;

д) уявні?

5. Управлінський аспект формування витрат пов'язаний із забезпеченням:

а) потреб податкових органів;

б) потреб самого підприємства;

в) потреб акціонерів;

г) правильними є відповіді б), в);

д) правильними є відповіді а), в).

6. Системи управління витратами на підприємстві розрізняють за такими ознаками:

а) виробничим профілем підприємства;

б) наявністю чи відсутністю нормативних витрат;

в) масштабом наданої послуги;

г) повнотою охоплення витрат за калькулювання;

д) правильними є відповіді б), г).

7. Об'єктом управління витратами є:

- а) функції обліку й аналізу витрат;
- б) функції прогнозування і планування витрат;
- в) операційна діяльність підприємства з погляду здійснення витрат;
- г) функції мотивації та організації;
- д) правильними є відповіді а), б).

8. На зниження собівартості продукції впливають внутрішньовиробничі техніко-економічні фактори:

- а) покращання використання природних ресурсів;
- б) підвищення технічного рівня виробництва;
- в) покращання структури виготовленої продукції;
- г) зміна складу і якості природної сировини;
- д) зміна розміщення виробництва.

9. Виробнича потужність — це:

- а) максимальний фонд часу роботи обладнання;
- б) кількість одиниць використаного обладнання;
- в) можливість підприємства виготовляти певний обсяг продукції на протязі заданого періоду часу;
- г) норма працездатності виготовлення виробів.

10. Які існують рівні виробничої потужності?

- а) теоретичний;
- б) практичний;
- в) нормальний;
- г) оптимальний;
- д) мінімальний.

Теми рефератів:

1. Роль обліку в управлінні підприємством.
2. Класифікація систем обліку витрат і доходів.
3. Концепція витрат для визначення фінансового результату.

ТЕМА 2. ОБ'ЄКТИ КАЛЬКУЛЮВАННЯ СОБІВАРТОСТІ ПРОДУКЦІЇ НА ПІДПРИЄМСТВАХ

1. Собівартість продукції як основний об'єкт калькулювання.
2. Особливості застосування трансфертних цін в управлінському обліку.
3. Принципи групування витрат в системі бухгалтерського обліку.

Запитання для самоконтролю:

1. Дайте характеристику витрат за статтями калькуляції, для чого вона необхідна?
2. Дайте визначення понять «собівартість» та «калькулювання».
3. Що таке «об'єкт обліку витрат», «об'єкт калькуляції» та «калькуляційна одиниця»?
4. Які завдання виконує система калькулювання?
5. Дайте характеристику калькуляційних систем за різними ознаками.
6. Назвіть види калькуляцій залежно від часу складання, складу елементів, за періодом господарської діяльності, їх суть.
7. Назвіть етапи процесу калькулювання собівартості продукції.

Тести:

1. Що з наведеного може бути використано як базу трансфертного ціноутворення?
  - а) ринкові ціни;
  - б) договірні ціни;
  - в) повна собівартість продукції;
  - г) усі відповіді вірні.
2. До групування витрат за статтями кошторису входять витрати на:
  - а) сировину і основні матеріали;
  - б) оплату праці;
  - в) амортизацію основних виробничих фондів;

г) паливо й енергію на технологічні цілі;

д) допоміжні матеріали.

3. Із наведеного переліку елементами витрат є:

а) матеріальні затрати;

б) загальновиробничі витрати;

в) витрати на оплату праці;

г) втрати від браку.

4. До витрат на управління і організацію виробництва відносяться:

а) прямі;

б) непрямі;

в) змінні;

г) постійні;

д) по обслуговуванню обладнання.

5. Із наведеного переліку статтями витрат є:

а) матеріальні затрати;

б) загальновиробничі витрати;

в) витрати на оплату праці;

г) втрати від браку.

6. Які витрати підприємства не зміняться, якщо діяльність одного з виробничих підрозділів тимчасово припинена:

а) прямі витрати на оплату праці;

б) прямі матеріали;

в) прямі накладні витрати;

г) непрямі накладні витрати?

7. Виробнича собівартість продукції включає:

а) витрати цеху на виробництво даного виду продукції;

б) цехову собівартість і загальнозаводські витрати;

в) витрати на виробництво та збут продукції;

г) витрати на технологічну собівартість;

д) витрати на комерційну собівартість.

8. Розподіл витрат на постійні та змінні здійснюється з метою:
- а) прогнозування прибутку;
  - б) визначення для кожної конкретної ситуації обсягу реалізації, що забезпечує беззбиткову діяльність (критичний обсяг);
  - в) розподілу цехової, виробничої та комерційної собівартості.
9. В чому полягає призначення класифікації по кошторисних статтях витрат?
- а) визначення ціни на придбання деталей, вузлів;
  - б) розрахунок прямих і непрямих витрат;
  - в) розрахунок собівартості одиниці конкретного виду продукції;
  - г) є основою для складання кошторису витрат на виробництво.
10. Які втрати відносяться до зберігання запасів?
- а) витрати на складське зберігання;
  - б) витрати на утримання складів;
  - в) витрати на транспортні перевезення;
  - г) капітальні витрати.

Теми рефератів:

1. Облік витрат на придбання виробничих запасів і методика визначення їх фактичної собівартості.
2. Поняття про трансфертні ціни, їх застосування, функції і методи визначення.
3. Визначення функції витрат за методом аналізу рахунків.

ТЕМА 3. СПОСОБИ КАЛЬКУЛЮВАННЯ СОБІВАРТОСТІ ПРОДУКЦІЇ ТА ВИДИ КАЛЬКУЛЯЦІЙ

1. Використання планової та кошторисної калькуляції.
2. Варіанти побудови калькуляцій.

3. Облік відповідальності на основі стандартних витрат.

Запитання для самоконтролю:

1. Чим відрізняється виробнича собівартість випущеної продукції від виробничої собівартості реалізованої продукції?

2. З якою метою здійснюють зведений облік витрат?

3. З яких елементів складається система управління собівартістю?

4. Роль оперативного обліку виробництва в управлінні собівартістю.

5. Взаємозв'язок між об'єктом і методом витрат.

6. Шляхи зниження собівартості одиниці продукції.

Тести:

1. На які групи поділяють калькуляційні системи за об'єктом калькулювання?

а) позамовне та попроцесне калькулювання;

б) фактичне та змішане калькулювання;

в) калькулювання повних та змінних витрат;

г) усі відповіді правильні.

2. Цехова собівартість продукції включає в себе витрати:

а) цеху на виконання технологічних операцій;

б) підприємства на виробництво даного виду продукції;

в) цеху на управління виробництвом;

г) цеху на виконання технологічних операцій та управління цехом.

3. До собівартості продукції виробничих підприємств відносяться:

а) поточні витрати на виробництво;

б) капітальні витрати;

в) виражені в грошовій формі витрати підприємства на виробництво і реалізацію продукції;

г) витрати на обладнання.

4. Поняття «прибуток підприємства до оподаткування» включає:

а) виручку, отриману від реалізації продукції;

б) різницю між обсягом реалізованої продукції у вартісному вираженні та її собівартістю;

в) грошове вираження вартості товарів;

г) прибуток від реалізації продукції, результат від іншої реалізації, доходи від позареалізаційних операцій.

5. Які витрати є критерієм оптимізації запасів?

а) по закупівлі продукції;

б) по утриманню запасів;

в) витрати в результаті відсутності продукції на складі виробника;

д) транспортні витрати.

6. До постійних належать витрати, величина яких:

а) є незмінною для різних видів продукції;

б) залишається постійною на одиницю продукції;

в) зростає зі збільшенням обсягу виробництва;

г) не залежить від зміни обсягу виробництва в межах певної виробничої потужності підприємства;

д) залежить від зміни норм.

7. Дайте визначення граничних витрат:

а) це додаткові витрати, пов'язані з виробництвом ще однієї додаткової одиниці продукції;

б) це витрати виробництва одиниці продукції;

в) це витрати посередника;

г) це максимальні витрати підприємства.

8. До групування витрат за економічними елементами відносяться витрати на:

а) паливо і енергію на технологічні цілі;

б) основну заробітну плату робітникам;

- в) амортизацію основних фондів;
- г) витрати на підготовку та овоєння виробництва.

9. Призначення класифікації витрат на виробництво за економічними елементами:

- а) розрахунок собівартості одиниці конкретного виду продукції;
- б) основа для складання кошторису витрат на виробництво;
- в) розрахунок витрат на матеріали;
- г) встановлення ціни виробу.

10. На який рахунок відносять відхилення від стандартних витрат, якщо їх рівень незначний?

- а) «Незавершене виробництво»;
- б) «Готова продукція»;
- в) «Собівартість реалізації»;
- г) на всі наведені рахунки шляхом розподілу.

Теми рефератів:

1. Види цін і роль ціноутворення у прийнятті управлінських рішень.
2. Проблеми вдосконалення обліку витрат і калькулювання собівартості продукції.
3. Облік витрат за статтями калькуляції.

ТЕМА 4. КЛАСИФІКАЦІЯ ТА СУТНІСНА ХАРАКТЕРИСТИКА МЕТОДІВ ОБЛІКУ ВИТРАТ

1. Характеристика попроцесного методу.
2. Особливості позамовного методу.
3. Принципи по передільного та нормативного методу.

Запитання для самоконтролю:

1. Які основи побудови системи витрат і калькулювання за неповними витратами?
2. Який взаємозв'язок витрат за технічними переділами?
3. Яка побудова руху матеріалів елементних витрат у процесі виробництва?
4. Яка система рахунків здійснює формування витрат на виробництво продукції?
5. Який вплив має на величину прибутку калькуляція собівартості за змінними та постійними витратами?
6. Які основні фінансові показники формуються в системі директ-костинг?
7. Які основні переваги методу директ-костинг?

Тести:

1. За повнотою врахування витрат у собівартість продукції виділяють метод калькулювання:
  - а) метод обліку нормативної собівартості;
  - б) попередільний метод;
  - в) метод обліку повної собівартості;
  - г) метод обліку фактичної собівартості.
2. До методів обліку витрат і калькулювання за об'єктами відноситься:
  - а) метод обліку нормативної собівартості;
  - б) попередільний метод;
  - в) метод обліку повної собівартості;
  - г) метод обліку фактичної собівартості.
3. На які групи поділяють калькуляційні системи за ступенем поглинання постійних витрат?
  - а) позамовне та попроцесне калькулювання;
  - б) фактичне та змішане калькулювання;
  - в) калькулювання повних та змінних витрат;
  - г) усі відповіді правильні.
4. За яким показником позамовне калькулювання відрізняється від попроцесного?
  - а) більш високим загальним рівнем кваліфікації робітників;

- б) меншою питомою вагою накладних виробничих витрат;
- в) відносно коротким і чітко визначеним виробничим періодом;
- г) усі відповіді правильні.

5. Як називають систему калькулювання повних витрат?

- а) директ-костинг;
- б) абсорбшен-костинг;
- в) стандарт-костинг;
- г) ABC-костинг.

6. Об'єктом обліку витрат і калькулювання за замовленням є:

- а) центри відповідальності;
- б) елементи витрат;
- в) виробниче замовлення;
- г) всі відповіді правильні.

7. Сутність попередільного методу полягає в тому, що прямі витрати відображаються:

- а) за видами продукції;
- б) за переділами виробництва;
- в) немає правильної відповіді;
- г) правильні відповіді а і б.

8. Калькулювання за процесами залежно від методу оцінки запасів можливе методом:

- а) ФІФО і середньозваженої собівартості;
- б) середньозваженої собівартості;
- в) середньозваженої собівартості і незалежної собівартості;
- г) всі відповіді правильні.

9. До методів обліку повних витрат відносять такі методи:

- а) ФІФО і середньозваженої собівартості;
- б) середньозваженої собівартості;
- в) однорідних секцій;
- г) всі відповіді правильні.

10. Не відносять до методів обліку повних витрат такі методи:
- а) однорідних секцій;
  - б) ФІФО і середньозваженої собівартості;
  - в) стандарт-косту;
  - г) нормативного розподілу постійних витрат.

Теми рефератів:

- 1. Побудова обліку витрат за передільним методом.
- 2. Побудова обліку витрат за позамовним методом.
- 3. Побудова обліку витрат за нормативним методом.

ТЕМА 5. ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ВИТРАТ І КАЛЬКУЛЮВАННЯ НА ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

- 1. Особливості застосування методів калькулювання.
- 2. Методи оперативної діагностики.
- 3. Аналіз фінансового стану.
- 4. Аналіз беззбитковості.

Запитання для самоконтролю:

- 1. Яка особливість побудови обліку випуску готової продукції?
- 2. У чому полягає сутність аналізу взаємозв'язку витрат, обсягу діяльності та прибутку?
- 3. Яким чином проводиться аналіз відхилень фактичної собівартості від планової?
- 4. Назвіть основні елементи нормативного методу обліку витрат і калькулювання.
- 5. Поясніть термін «точка беззбитковості».
- 6. Які методи використовуються під час проведення аналізу «витрати - обсяг - прибуток»?

7. Яким чином аналізуються відхилення від норм витрат?

Тести:

1. Під максимально допустимою величиною абсолютних витрат матеріальних цінностей на виготовлення одиниці продукції, робіт чи послуг розуміють:

- а) собівартість продукції;
- б) калькулювання собівартості;
- в) норму витрат;
- г) нормативне господарство підприємства.

2. Зміна чинних норм у процесі виробництва незалежно від причин:

- а) підлягає тільки обов'язковому документуванню;
- б) підлягає обов'язковій реєстрації і документуванню;
- в) не підлягає обов'язковій реєстрації і документуванню;
- г) підлягає тільки обов'язковій реєстрації.

3. Які з наведених методів використовуються для виявлення відхилень від норм?

- а) сигнального документування;
- б) стандарт-кост;
- в) директ-кост;
- г) немає правильної відповіді.

4. Точка беззбитковості – це обсяг реалізації, при якому:

- а) маржинальний дохід дорівнює постійним витратам;
- б) доходи дорівнюють витратам;
- в) прибуток підприємства дорівнює нулю;
- г) всі відповіді правильні.

5. Аналіз взаємозв'язку витрат, обсягу діяльності та прибутку відображають за допомогою графіків:

- а) беззбитковості;
- б) маржинального доходу;

в) взаємозв'язку обсягу та прибутку;

г) всі відповіді правильні.

6. Комбінація продажу – це:

а) співвідношення кількості різних видів продукції, реалізованих за період;

б) один вид продукції, реалізованої за період;

в) співвідношення кількості різних видів продукції, випущених за період;

г) немає правильної відповіді.

7. Динаміка приросту прибутку підприємства, який тотожний приросту маржинального доходу, відображається:

а) графіком беззбитковості;

б) графіком маржинального доходу;

в) графіком прибутку;

г) правильні відповіді а і в.

8. Залежність прибутку від зростання обсягу діяльності відображається:

а) графіком беззбитковості;

б) графіком прибутку;

в) графіком маржинального доходу;

г) правильні відповіді а і б.

9. Система своєчасного виробництва передбачає:

а) створення запасів на підприємстві;

б) відсутність запасів або їх мінімальний розмір;

в) зменшення розміру капітальних і поточних витрат;

г) зниження ризику морального старіння запасів;

д) зменшення кількості облікових операцій та обсягу документації.

10. Метод сигнального документування застосовується:

а) у тому разі, коли з одного матеріалу виробляється декілька деталей або заготовок одночасно;

- б) для виявлення відхилень, які спричинені заміною або наднормативним витрачанням;
- в) для виявлення резервів подальшого зниження собівартості продукції;
- г) для визначення відхилення у разі, коли їх неможливо оформити документально.

Теми рефератів:

1. Визначення функції витрат за методом аналізу рахунків.
2. Облік і розподіл виробничих накладних витрат.
3. Методи аналізу «витрати-обсяг-прибуток».

ТЕМА 6. ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ВИТРАТ І КАЛЬКУЛЮВАННЯ СОБІВАРТОСТІ НА ПІДПРИЄМСТВАХ АГРОПРОМИСЛОВОГО КОМПЛЕКСУ

1. Особливості застосування методів калькулювання в АПК.
2. Методи оперативної та стратегічної діагностики.
3. Аналіз фінансового стану аграрного підприємства.
4. Аналіз беззбитковості.

Запитання для самоконтролю:

1. Облік відхилень від норм, їх аналіз і управління за відхиленнями.
2. Сутність і сфера застосування інвентарного методу.
3. Організація нормативного господарства підприємства і облік зміни норм.
4. У чому полягає сутність коефіцієнта запасу міцності?
5. У чому полягає сутність аналізу взаємозв'язку витрат, обсягу діяльності та прибутку?
6. Назвіть методи визначення відхилень від норм матеріальних витрат.

7. Як аналіз взаємозв'язку витрат, обсягу діяльності та прибутку сприяє прийняттю управлінських рішень?

Тести:

1. В рослинництві загальновиробничі витрати розподіляються до:

- а) фактичних операційно-технологічних витрат;
- б) за технологічними періодами;
- в) за кожен місяць;
- г) від обсягу виробництва продукції.

2. Розрахунок ліміту виробничих витрат в окремих господарствах здійснюється:

- а) на підставі виробничої програми;
- б) по укрупнених нормативах;
- в) по кожному виду продукції;
- г) по загальній річній сумі витрат.

3. Результати виконання завдання виробничими підрозділами оцінюються методом:

- а) віднімання фактичних даних від планових показників;
- б) співставлення планових показників та фактичних даних розрахункових чеків;
- в) додавання фактичних даних до планових показників та віднімання всієї суми від ліміту розрахункових чеків;
- г) віднімання фактичних даних від ліміту розрахункових чеків.

4. Основним завданням аналізу є:

- а) оцінка результатів фінансово-господарської діяльності;
- б) розмежування і регламентація інформаційних потоків відповідно до документообігу;
- в) визначення фінансових результатів та рентабельності;
- г) прийняття рішення про визнання структури балансу задовільною чи незадовільною.

5. Визначення точки беззбитковості здійснюється на основі:

- а) технологічних карт;
- б) планового завдання;
- в) маркетингових досліджень;
- г) розробки моделей розподілу виробничих витрат.

6. Методи обліку і контролю витрат використовуються у:

- а) подальшому прийнятті рішень;
- б) самоконтролі з боку керівників і колективу підрозділу;
- в) міру їх розробки та впровадження у виробництво;
- г) засобах стимулювання за результати роботи колективу.

7. Бухгалтер-аналітик своєю діяльністю сприяє:

- а) стимулюванню діяльності персоналу;
- б) ефективній комунікації шляхом організації обміну інформацією і звітністю, якою може користуватись кожний менеджер;
- в) визначенню потенційних управлінських проблем і питань, що вимагають детального вивчення при складанні кошторисів та виконанні планових завдань;
- г) розробці методики складання кошторису.

8. Які з наведених підсистем не відносяться до системи норм та нормативів?

- а) часу і розцінки за одиницю виробу;
- б) запасів сировини і матеріалів;
- в) аналіз відхилень фактичних витрат від стандартних;
- г) запасів готової продукції.

9. Що з наведеного включає система обліку і контролю стандартних витрат?

- а) встановлення стандартів витрат;
- б) облік фактичних витрат;
- в) аналіз відхилень фактичних витрат від стандартних;
- г) усе з наведеного.

10. На які групи поділяють калькуляційні системи за характером витрат, що включаються до собівартості?

- а) позамовне та попроцесне калькулювання;
- б) фактичне та змішане калькулювання;
- в) калькулювання повних та змінних витрат;
- г) усі відповіді правильні.

Теми рефератів:

1. Особливості обліку витрат на переробних підприємствах АПК.
2. Облік витрат на якість продукції в системі управління підприємств АПК.
3. Формування витрат допоміжних виробництв за видами їх доходів в системі АПК.

ТЕМА 7. ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ВИТРАТ ТА КАЛЬКУЛЮВАННЯ СОБІВАРТОСТІ ЗА ІНШИМИ ВИДАМИ ДІЯЛЬНОСТІ

1. Особливості застосування методів калькулювання в різних галузях.
2. Методи оперативної та стратегічної діагностики.
3. Аналіз фінансового стану підприємства галузей економіки.
4. Аналіз беззбитковості продукції, робіт та послуг.

Запитання для самоконтролю:

1. Яка послідовність дій у процесі прийняття рішення щодо виготовлення напівфабрикатів у власному виробництві чи придбання їх на стороні.
2. Особливості застосування аналізу «витрати-обсяг-прибуток» в умовах багатопрофільних підприємств.
3. За допомогою яких методів можна встановити ціну продажу продукції.

4. У чому полягає відмінність нормативної калькуляції від планової?
5. Дайте визначення поняття «комбінація продажу».

Тести:

1. Витрати і прибуток торговельних підприємств включаються до:
  - а) закупівельної ціни;
  - б) оптової ціни підприємства;
  - в) роздрібною ціни;
  - г) збутової ціни.
2. Які витрати відносяться до закупівельної продукції?
  - а) за оформлення замовлення;
  - б) за оформлення договору про постачання і комунікації з постачальниками;
  - в) транспортні;
  - г) зі складування та оформлення замовлення;
  - д) всі відповіді правильні.
3. Яка мета створення запасів на підприємстві?
  - а) підвищення рентабельності діяльності;
  - б) захист від інфляції;
  - в) забезпечення безперервного процесу виробництва і реалізації продукції;
  - г) збільшення обсягів реалізації продукції.
4. Гарантійний запас створюється:
  - а) для задоволення непередбачуваного збільшення попиту;
  - б) для компенсації втрат в результаті форс-мажорних обставин;
  - в) для задоволення очікуваного попиту згідно з виробничою програмою;
  - г) для оптимізації витрат на підприємстві;
  - д) всі відповіді правильні.
5. Матеріальні ресурси підприємства — це:
  - а) сукупність засобів виробництва (засобів праці та предметів праці);

- б) основні фонди підприємства;
- в) виробничі потужності підприємства;
- г) запаси товарно-матеріальних цінностей.

6. Маржинальний прибуток — це:

а) частина виручки від реалізації, яка залишається на покриття постійних витрат і утворення прибутку;

- б) максимально можлива сума прибутку;
- в) частина виручки, що покриває змінні витрати підприємства;
- г) жодна відповідь не правильна.

7. Постійні — це витрати:

- а) які постійно мають місце на виробництві;
- б) сума яких не змінюється при зміні виручки від реалізації продукції;
- в) сума яких постійно має тенденцію до скорочення;
- г) є основою собівартості продукції.

8. До невиробничих витрат належать:

- а) торговельні витрати;
- б) загальні витрати;
- в) адміністративні витрати;
- г) всі відповіді правильні.

9. Комерційна собівартість продукції включає витрати:

- а) на виробництво і збут продукції (комерційні витрати);
- б) цехову собівартість;
- в) виробничу собівартість;
- г) підприємства на основні та допоміжні матеріали;
- д) підприємства на управління виробництвом.

10. Витрати і прибуток збутових організацій включаються до:

- а) оптової ціни підприємства;
- б) оптової ціни промисловості;
- в) роздрібною ціни.

Теми рефератів:

1. Облік витрат автотранспортних підприємств.
2. Особливості обліку витрат житлово-комунальних господарств.
3. Концептуальні засади обліку витрат торговельних підприємств.

ТЕМА 8. ІНФОРМАЦІЙНІ СИСТЕМИ І ТЕХНОЛОГІЇ В ОБЛІКУ ВИТРАТ НА ВИРОБНИЦТВО ПРОДУКЦІЇ

1. Особливості комп'ютерного обліку витрат на виробництво.
2. Порядок складання електронних калькуляцій.
3. Застосування різних програмних продуктів в практиці обліку на вітчизняних підприємствах.

Запитання для самоконтролю:

1. Які вимоги пред'являються до системи інформації на підприємстві?
2. Охарактеризуйте інформацію для управління підприємством.
3. Охарактеризуйте користувачів облікової інформації та їх потреби в інформації.
4. Охарактеризуйте модель процесу прийняття рішень.
5. Що означає система підтримки прийняття рішень?
6. Назвіть організаційні етапи аналітичної роботи на підприємстві.

Тести:

1. До стадій процесу лінійного програмування відноситься:
  - а) побудова моделі лінійного програмування;
  - б) визначення змінних величин;
  - в) визначення обмежень та побудова їх рівнянь;
  - г) усі відповіді правильні.

2. За яким з наведених показників оцінюють ефективність альтернативних технологій виробництва?

- а) маржинальний дохід на одиницю продукції;
- б) критичний обсяг реалізації (точка беззбитковості);
- в) очікуваний прибуток при заданому обсязі виробництва;
- г) усі відповіді правильні.

3. Для яких цілей використовують стандартні витрати в системі «стандарт-кост»?

- а) контроль витрат;
- б) оцінка виконання бюджетів;
- в) управління за відхиленнями;
- г) усе з переліченого.

4. Якщо середні валові витрати підприємства вищі лінії цін, то:

- а) підприємство отримує нормальний прибуток;
- б) підприємство отримує високий прибуток;
- в) підприємство отримує збитки;
- г) досягається точка беззбитковості.

5. Поділ підприємства на центри відповідальності дозволяє:

а) використати специфічні методи управління витратами, враховуючи особливості діяльності кожного підрозділу;

б) поєднати управління витратами з організаційною структурою підприємства;

в) децентралізувати управління витратами;

г) встановити відповідальних за виникнення витрат;

д) всі відповіді правильні.

6. Рівень витрат підприємства — це:

а) співвідношення виручки до суми витрат; б) співвідношення суми витрат до виручки; в) співвідношення прибутку до суми витрат;

г) співвідношення постійних та змінних витрат.

7. Питома собівартість — це:

- а) витрати, що припадають на одиницю виготовленої продукції;
- б) співвідношення виробничих і невиробничих витрат;
- в) частка витрат у ціні реалізації продукції;
- г) приріст витрат за рахунок введення додаткової одиниці змінного ресурсу.

8. Які з наведених методів не використовуються для виявлення відхилень від норм?

- а) сигнального документування;
- б) розкрою партіями;
- в) директ-костинг;
- г) інвентарний.

Теми рефератів:

1. Сучасні інформаційні системи управління.
2. Комп'ютерні технології аналітичних досліджень.
3. Особливості інформаційних технологій для проведення аналітичних досліджень.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Аракина В.Д. Принятие управленческого решения: Учеб. для вузов / В.Д. Аракина. – М., 2002. – 407 с.
2. Атамас П.Й. Управлінський облік: Навчальний посібник / П.Й.Атамас – Київ: ЦУЛ, 2006. – 440 с.
3. Бутинець Ф.Ф. Бухгалтерський управлінський облік / Ф.Ф. Бутинець, Т.В. Давидюк, Н.М. Малюга, Л.В. Чижевські; За заг. ред. Бутиця Ф.Ф. – 2-ге вид. – Житомир: ПП «Рута», 2005. – 480 с.
4. Буфатіна І. Особливості обліку витрат на виробничих підприємствах / Буфатіна І. // Все про бухгалтерський облік № 31 (456), 5 квітня 2009 р. - С. 5-13.
5. Бухгалтерський облік виробництва і калькулювання собівартості продукції: практ. посібник / В.О. Ластовецький. – Чернівці : КП “Строжинецька районна друкарня”, 2005. – 64 с.
6. Верига Ю. А. Облікова політика підприємства : навч. посіб. / Ю. А. Верига. – К. : ЦУЛ, 2015. – 315 с.
7. Голов С.Ф. Фінансовий та управлінський облік / С.Ф. Голов, В.І. Єфіменко – К.: ТОВ «Автоінтерсервіс», 2009. - 544 с.
8. Голов С. Ф. Управлінський облік: Підручник / С. Ф. Голов – К.: Лібра, 2006. – 704 с.
9. Гура Н. Облік і капіталізація фінансових витрат / Н. Гура // Бухгалтерський облік і аудит. – №1. – 2008. – С.55-61.
10. Добикіна Е.К. Управлінський облік в оперативній діяльності підприємства: Навч. посіб./ Е.К. Добикіна, В.В. Ровенська, С.В. Рижиков. – Київ: Слово, 2005. – 272 с.
11. Друри К. Введение в управленческий и производственный учет: Учеб. пособ.: Пер. с англ. / К. Друри – 3-е изд. – М.: Аудит, 1998. – 774 с.
12. Іванова К. Витрати на збут / К.Іванова // Все про бухгалтерський облік. - №119. – 2008. - С. 8-10.

13. Карпенко О.В. Управлінський облік: навч. посіб. / О.В. Карпенко, Д.В. Карпенко – К.: „ Центр учбової літератури”, 2012. – 296с.
14. Корнійчук Г. Витрати на утримання адмінперсоналу: зарплата, премії, навчання, семінари / Г. Корнійчук // Все про бухгалтерський облік. - №23. – 2009. - С. 7-12.
15. Котляров С.А. Управление затратами: Учебное пособие. - СПб.: ПИТЕР, 2001. - 160с.
16. Лень В.С. Управлінський облік: Навч. посіб. / Лень В.С. – К.: Знання – Прес, 2010. – 287 с.
17. Лишиленко О.В. Бухгалтерський управлінський облік: Навчальний посібник / О.В. Лишиленко – Київ: ЦУЛ, 2006. – 254 с.
18. Нападовська Л.В. Управлінський облік: Підруч. для студ. вищ. навч. закл. / Л.В. Нападовська – К.: Книга, 2004. – 544 с.
19. Неповна собівартість: теорія і практика обліку, аналізу, контролю: монографія / О.В. Карпенко, Г.О. Соболю. – Полтава: РВВ ПУЕТ, 2011. – 241с.
20. Нестеренко Ж.К. Бухгалтерський облік промислових підприємств: Навч. пос. / Ж.К. Нестеренко – Київ: Центр навчальної літератури, 2005. – 311с.
21. Окландер М.А. Промислова логістика: Навчальний посібник / М.А. Окландер, О.П. Хромов. – Київ: Центр навчальної літератури, 2004. – 222 с.
22. Партин Г.О. Системно-орієнтоване управління витратами промислового підприємства: Монографія/ Г.О. Партин, А.І. Ясінська// Л.: ЗУКЦ, ППНВФ «Біапр».- 2011. – 200с.
23. Партин Г.О. Управління витратами підприємства: концептуальні засади, методи та інструментарій: Монографія/ Г.О. Партин// К.: УСБ НБУ, 2008. – 219 с.
24. Партин Г.О. Формування підсистеми стратегічного управління витратами підприємства та його обліково-аналітичне забезпечення. Управління у сферах фінансів, оподаткування, страхування і кредиту: Монографія/ Г.О. Партин, А.І. Ясінська// Х.: ФОП Александрова К.М.; ВД «ІНЖЕК», 2009.-168с. – С.66-81

25. Плешонкова Л. Бухгалтерський облік витрат на виготовлення продукції із застосуванням журналу-ордеру / Плешонкова Л // Баланс № 16 (297) - №10- 2009, С. 29-33.
26. Плиса В.Й. Бухгалтерський облік: Навчальний посібник/ В.Й.Плиса, З.П.Плиса.– К.: Каравела, 2010.– 480 с.
27. Сопко В.В. Бухгалтерський облік в управлінні підприємством: Навчальний посібник / В.В. Сопко - Київ: КНЕУ, 2006. – 526 с.
28. Сук Л. К. Фінансовий облік : навч. посіб. / Л. К. Сук, П. Л. Сук. – 2-ге вид., переробл. і доповн. – К. : Знання, 2012. – 647 с.
29. Управління витратами: Навчальний посібник. — К.: Центр учбової літератури, 2008. — 320 с.
30. Управління ресурсами і витратами: Навч. посіб. / За ред. д.е.н., проф. Іванюти С.М. — К.: Центр навчальної літератури, 2009. — 320 с.
31. Управлінський облік: Підручник/Г.О. Партин, А.Г. Загородній, Т.І. Свідрик, А.І. Ясінська, Т.М. Бойчук Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2013. – 280с.
32. Фаріон І.Д. Бухгалтерський управлінський облік: Навчальний посібник / І.Д.Фаріон, Т.М. Писаренко. // За ред. д.е.н., проф.. І.Д. Фаріона. – Тернопіль: Економічна думка, 2003. – 566 с.
33. Фінансовий контролінг: навч.посібник/ Г.О. Партин, Р.І. Задерезька Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2013. – 232с.
34. Фінансовий облік : підручник / Я. Д. Крупка, З. В. Задорожний, Н. Я. Микитюк [та ін.]. – К. : Хай-Тек Прес, 2011. – 542 с.
35. Шершун І. Розподіляємо загальнопромислові витрати / І.Шершун // Все про бухгалтерський облік. - №49. – 2009. - С. 49-52.
36. Юровский Б. С. Себестоимость продукции: планирование, учет, анализ [Текст] : метод. рекомендации по калькулированию себестоимости, основ. на требованиях стандартов бухучета / Б. С. Юровский. - Харьков : Консульт, 2002. - 204 с.

